Elektronikusan aláírta:
Dr. Szilágyi János Ede
2025-10-17 13:11:16 +0200

Pécsi Tudományegyetem által indítandó korai intervenciós mentálhigiénés tanácsadás mesterképzési szak nyilvántartásban vétele

A MAB Testület 2025/6/VII/1. sz. határozata

Iktatószám: MAB/468-2/2025

A Testület nem támogatja a korai intervenciós mentálhigiénés tanácsadás mesterképzési szak indítását a Pécsi Tudományegyetemen.

A Testület által elfogadott kollégiumi indoklás a MAB Testület határozatához

A szak felépítése, a tudományágak, szakterületek és ismeretkörök rendszere, valamint azok kreditértékei formailag megfelelnek a képzési és kimeneti követelményekben (KKK) rögzítetteknek, ugyanakkor az egyes tantárgyak ismeretkörökhöz való besorolása nem minden esetben következetes. Például a „Kora gyermekkori intervenciót érintő interdiszciplináris területek” tantárgycsoportba sorolt tantárgyak, mint az intervenció, a tanácsadás, a konzultáció, valamint a közösségi mentálhigiéné elsősorban pszichológiai jellegű ismereteket közvetítenek, így szakmai szempontból nem tekinthetők valóban interdiszciplinárisnak. Ez a besorolás aránytalanságokat eredményez a képzés tartalmi struktúrájában, és nem ad pontos képet az egyes tantárgyak tényleges tudományterületi hovatartozásáról.

A képzési program egyik fő hiányossága, hogy nem kapnak kellő hangsúlyt az első életévek értelmi, érzelmi és szociális fejlődésének életkorok szerinti, részletes bemutatása. A „Modern alkalmazott fejlődéslélektan” tantárgy elsősorban elméleti és elvont kérdésekkel foglalkozik, nem pedig a fejlődés konkrét menetét ismerteti. A „Fejlődés normatív és atipikus mintázatai” című tantárgy tematikája ugyan érinti a prenatális és csecsemőkori fejlődést, és ezeknél utal az életkori paraméterekre, azonban a kisgyermekkort már az amerikai szakirodalomra jellemző megközelítésben tárgyalja, amelyben az életkorok szerepe háttérbe szorul. Ugyanakkor a fejlődés életkori normáinak ismerete nélkül a fejlődési eltérések és zavarok nem értelmezhetők megalapozottan. További hiányosság, hogy a gondozás és nevelés témaköre nem jelenik meg kellő komplexitással. A kisgyermekek nevelésével foglalkozó tantárgyak elsősorban az intézményes nevelésre fókuszálnak, míg a családi nevelés, gyermekvállalás és szülői szerephez kapcsolódó ismeretek széttagoltan, elszórtan jelennek meg a képzési programban. Mindezek következtében a képzés nem teljesíti maradéktalanul egyik alapvető célját, miszerint a hallgató „ismeri a csecsemő- és kisgyermekkori normatív és a tipikustól eltérő fejlődés jellemzőit a mozgás, a nyelv és kommunikáció, a megismerő funkciók, a társas és érzelmi kapcsolatok, valamint a tanulás és alkalmazkodás területén”.

A képzési program további hiányossága, hogy a tantervből teljes mértékben hiányoznak azok az ismeretanyagok, amelyek részben szociológiai, részben valóban interdiszciplináris megközelítést igényelnének, és a társadalmi valóságot tükröznék. Ilyenek például a szegénység, az etnikai problémák, a kisebbségek helyzete, valamint a családi élet aktuális jellegzetességei. A társadalmi környezet szempontjának beemelése különösen indokolt lenne, hiszen a képzés létrehozásának egyik megfogalmazott célja éppen az, hogy a szociálisan kedvezőtlen helyzetű dél-dunántúli régióban fennálló szakemberhiányt enyhítse.

A célcsoport meghatározása sem egyértelmű a képzési programban, az elnevezések nem pontosak és nem következetesek. A dokumentumban szereplő célcsoportok, például az átlagtól eltérő fejlődést mutató, megkésett pszichomotoros fejlődésű, funkcióikban atipikusan fejlődő, pszichésen sérülékeny, fejlődési rendellenességeket mutató, szociálisan hátrányos helyzetű, veszélyeztetett, krónikusan beteg vagy tehetséges gyermekek nem jelennek meg világosan és rendszerezett módon. Fontos lenne, hogy a fejlődést nyomon követő szakember képes legyen figyelembe venni a rizikó- és protektív tényezőket, például a mozgó rizikó modell és az alvó hatás elmélet alapján, azonban ezek sem kapnak kellő hangsúlyt a tananyagban.

A képzés jelenlegi formájában a 0–6 éves korosztályt jelöli meg célcsoportként, azonban szakmai és nemzetközi szempontból indokolt lenne ezt a 0–8 éves korosztályra kiterjeszteni. Az újszülöttkort követően a csecsemőkor egyéves korig tart, majd a kisgyermekkor egészen a 7 éves kor végéig, azaz az iskolaérettségig terjed. Az óvoda-iskola átmenet különösen érzékeny időszak, és számos fejlődési eltérés, például részképességzavarok, csak 6 éves kor után azonosíthatók biztonsággal. Ezért a nyomon követés és a támogatás az alsó tagozat első éveiben is kiemelten fontos. A nemzetközi gyakorlat is ezt támasztja alá. Az Európai Ügynökség (ECI) kiadványa szerint a korai fejlesztés új szemlélete a gyermek fejlődését, valamint a társadalmi környezet hatásait helyezi a középpontba. A célcsoportba tartoznak a biológiai és szociális kockázati tényezőkkel élő gyermekek és családjaik, valamint azok a gyermekek, akik pszichológiai és szocio-emocionális nehézségekkel küzdenek. Ez a célcsoport jelenleg alig jelenik meg a képzési tervben, és például az SNI jogosultságok közül teljesen kimarad az „egyéb pszichés fejlődési zavar” kategóriája, amelynek korai jelei széles körben érintettek.

Nem kap megfelelő hangsúlyt a képzési programban a pszichés fejlődés szempontjából sérülékeny gyermekek, akiknél a családi háttér, a biológiai és környezeti rizikófaktorok – például diszfunkcionális családi működés, traumatikus gyermekkori élmények, bántalmazás, elhanyagolás, szerhasználat – érzelmi és viselkedészavarokhoz vezethetnek. Az ilyen típusú traumák, az ún. ACE-k (Adverse Childhood Experiences) hosszú távon komoly

hatással lehetnek a gyermek agyi fejlődésére és stresszreakcióira, növelve a mentális problémák és krónikus betegségek kockázatát. A tanácsadó szakembernek ezekkel a tényezőkkel is tisztában kell lennie, és edukációs szerepet kellene vállalnia a szülők és szakemberek irányába, ez azonban jelenleg nem kap kellő hangsúlyt a tantervben.

A képzési tervben szereplő elméleti és gyakorlati ismeretanyag túlzottan szerteágazó, és több területen csak felszínes tudást közvetít. A hasonló témaköröket érintő tantárgyak, például a fejlődési zavarokkal és fogyatékosságokkal foglalkozó tantárgyak („Gyógypedagógiai alapismeretek", „Fejlődési zavarok és érzékszervi fogyatékosságok", „Fejlődésneurológia és genetikai zavarok") nem épülnek egymásra, nem reflektálnak egymás tartalmára, így nem biztosítanak koherens tudásstruktúrát. A szociálpolitikai és jogi ismeretek oktatása szintén nehezen értelmezhető, amennyiben a hallgatók nem kapnak átfogó képet a gyermeknevelés társadalmi környezetéről. A képzési program elméleti ismeretanyagának (ezen indoklásban már jelzett) hiányosságai, különösen az első életévek normatív fejlődésének részletes bemutatásának és a társadalmi háttér feldolgozásának hiánya miatt a gyakorlati képzés (pl. esetmegbeszélések, terepgyakorlatok) nem tud megfelelő alapokra épülni, ezáltal csökken a képzés gyakorlati alkalmazhatósága és hatékonysága.

A képzéshez rendelt szakirodalom részben releváns, ugyanakkor nem tükrözi kellőképpen az aktuális tudományos diskurzust. Bár a képzés során felhasználásra kerülnek korábbi pályázatokhoz kapcsolódó szakmai anyagok, az egyes tantárgyakhoz megadott irodalomnak csupán körülbelül 15–20%-a származik az elmúlt öt évből. Ez az arány nem feltétlenül tekinthető elegendőnek a korszerűség biztosításához, még akkor sem, ha a legfrissebb szakirodalom kizárólagossága túlzott elvárás lenne. Ugyanakkor több, akár 20 évvel ezelőtt megjelent mű is szerepel az ajánlott irodalmak között, ami csak kivételesen magas színvonalú, alapművek esetében indokolt. Különösen problémás, hogy a fejlődéslélektan ismeretanyagának elsajátításához megadott tankönyv közel 25 éves, ami jelentős elavulást jelent a tudományterület gyorsan változó ismeretanyagát tekintve. Emellett egyes tantárgyaknál (például „Fejlődésneurológia és genetikai zavarok", „Mentális zavarok gyermekkorban") esetében a kötelező olvasmányok száma irreálisan magas: tantárgyanként három különálló könyv feldolgozása várható el, ami aránytalanul nagy terhet ró a hallgatókra, különösen a tantárgyak komplexitását és a képzés időkereteit figyelembe véve.

Digitális tananyagok és idegen nyelvű források csak elvétve jelennek meg a képzési programban. A mesterképzés tudományos irányultságát erősítené, ha nagyobb hangsúlyt kapnának az idegen nyelvi ismeretek, különösen a nemzetközi szakirodalom értő feldolgozására felkészítő kurzusok. Ezek nemcsak a hallgatók tudományos kompetenciáit fejlesztenék, hanem lehetővé tennék, hogy korszerű, naprakész tudást közvetítsenek a célcsoportok felé. Mivel a mesterképzés célja többek között a kutatási eredmények értelmezésére, kritikai gondolkodásra, a doktori képzésre (PhD) és tudományos munkára való felkészítés, elengedhetetlen lenne a kutatásmódszertani ismeretek mélyebb és strukturáltabb beépítése is. Ez különösen indokolt annak fényében, hogy magyar nyelven korlátozott mennyiségben áll rendelkezésre specifikus szakirodalom.

A szakmai gyakorlat tartalma összhangban áll a képzés célkitűzéseivel. A gyakorlatra kijelölt intézmények (bölcsődék, gyermekjóléti szolgálatok, korai fejlesztőközpontok, gyermekvédelmi központok) olyan szakmai környezetet biztosítanak, ahol a hallgatók közvetlen tapasztalatot szerezhetnek kisgyermekekkel való munkáról, szülőkonzultációk és gyermekvizsgálatok megfigyelésén keresztül. Ezek az intézmények megfelelő szakmai háttérrel rendelkeznek, és képesek felkészült mentorokat biztosítani a hallgatók számára.

Az intézményekkel való együttműködés koordinálása a szakfelelős feladata, aki felelős az együttműködés feltételeinek kialakításáért és annak megvalósításáért. A gyakorlatvezető a szakmai gyakorlat lezárásakor írásos értékelést készít a hallgató teljesítményéről, amelyet az érintett intézmény részére továbbít. A hallgatók a gyakorlat befejezését követően kérdőív formájában adnak visszajelzést a gyakorlat szakmai tartalmáról és szervezettségéről.

Az intézmény rendszerszinten biztosítja a hallgatók nemzetközi mobilitása során szerzett tanulmányi kreditek elismerését. A kötelező szakmai tárgyak esetében a külföldi felsőoktatási intézményben teljesített kurzusok teljes mértékben megfeleltethetők a hazai képzési követelményeknek. A választható tantárgyak esetében az intézmény tematikai és kompetenciaalapú összehasonlítást alkalmaz a kreditelismerés során.

A képzési tervben alkalmazott értékelési módszerek túlnyomórészt a hagyományos formákra épülnek, mint például a kollokvium és a gyakorlati jegy, azonban bizonyos gyakorlati tantárgyak esetében megjelennek komplexebb, alternatív értékelési eljárások is. Ilyen például az önálló esettanulmány elkészítése, amely során a hallgatók egy oktató által megadott szcenáriót dolgoznak fel, valamint a csoportos esetreprezentáció és a korai intervenciós ellátás megtervezésére irányuló gyakorlat. Ezek az értékelési formák lehetőséget biztosítanak a szakmai ismeretek alkalmazására, a kritikai gondolkodás és az önreflexió megjelenítésére, illetve a beavatkozási útvonalak megtervezésére és indoklására.

A záróvizsga három részből álló szóbeli vizsgaformát követ, amely során a hallgatók egy véletlenszerűen kihúzott tételről számolnak be a bizottság előtt, bemutatják szakdolgozatukat, valamint ismertetik a konzulens és opponens által feltett kérdésekre adott válaszaikat, szakirodalmi hivatkozásokkal alátámasztva. A vizsga értékelése a három részfeladatra kapott jegyek átlaga alapján történik.

A szakdolgozat elkészítése strukturált, többlépcsős folyamat mentén zajlik. A hallgatók a második félév elején választanak konzulenst a tanszék által meghirdetett témakörök alapján. A dolgozatok elkészítése során elvárás az empirikus megközelítés, amely megvalósulhat kísérleti vagy kérdőíves kutatás formájában, adatelemzésként meglévő kutatások adatainak feldolgozásával, illetve esettanulmányként, amely gyermekmegfigyelést és legalább három, a gyermekkel foglalkozó személy bevonását igényli. A szakdolgozat elkészítését a tudományos kutatás módszertanát bemutató szeminárium, valamint három féléven át tartó tutorálás támogatja, biztosítva a hallgatók kutatási kompetenciáinak fejlődését.

A szakfelelős teljes munkaidőben foglalkoztatott, tudományos fokozattal rendelkező oktató. A törzsanyag oktatóinak többsége az intézmény alkalmazottja, és a szakmai ismeretkörök felelősei releváns szakmai tapasztalattal rendelkeznek. Az oktatói kör szakmai relevanciájának rendszeres intézményi felülvizsgálata biztosított.

A tanulmányi tájékoztató elérhető a hallgatók számára, és a képzés infrastrukturális feltételei adottak. Az intézményi könyvtár biztosítja a szükséges szakirodalmat, ugyanakkor a digitális hozzáférés és a nemzetközi adatbázisok használata fejlesztésre szorul. A tudományos háttér (kutatásmódszertani megalapozás hiányában) jelen formájában nem elegendő a hallgatók doktori képzésre való felkészítéséhez.

További szakmai észrevételek:

Bár jelen eljárásnak nem része a képzési és kimeneti követelmények (KKK) értékelése, fontos megjegyezni, hogy már a szak elnevezése is ellentmondásos: a „korai intervenció” elsősorban klinikai gyógypedagógiai terület, míg a „mentálhigiéné” nem klinikai, hanem preventív és támogató szemléletű tudományág. Ez a koncepcionális keveredés a képzési struktúrában is megjelenik. A szakmai kompetenciák túl széles spektrumot ölelnek fel, több helyen nem kellően világosak, ami a megszerzett tudás felületességéhez vezethet.

A képzés tudományági felépítése nem koherens, a KKK tartalma és a képzés célja nincs teljes összhangban. Több kimeneti jogosultság nem indokolt sem a cél, sem a tartalom alapján, és nem egyértelmű, milyen szakmai szerepre kívánja a képzőhely felkészíteni a hallgatókat. A célcsoport-meghatározás sem következetes. A nemzetközi gyakorlat alapján a korai intervenció optimálisan a 0–8 éves korosztályt fedi le, nem csupán a 0–6 éveset. Emellett a pszichés fejlődés szempontjából sérülékeny gyermekek, a szociálisan hátrányos helyzetű és a tehetséges gyermekek, valamint a krónikus betegségben érintettek sem kapnak kellő figyelmet. A tananyagban hiányoznak az ártalmas gyermekkori élmények (ACE-k) és a családi rizikófaktorok felismerésére, illetve kezelésére vonatkozó tartalmak, amelyek nemzetközi szinten alapvetőek a korai beavatkozásban.

I.1.-I. 2. A tanterv, a tantárgyi programok, tantárgyleírások szakmai tartalmának megfelelősége	
A szak képzési és kimeneti követelményeiben (KKK) leírtak	nem felel meg
A szakmai tartalmak (tantárgyleírások, megadott szakirodalmak) biztosítják-e a képzési cél, az előírt kimeneti kompetenciák (tudás, képesség, attitűd, autonómia és felelősség) elérését az adott képzési időn belül.	nem felel meg
I.3. A tervezett képzési folyamat, a módszerek, eszközök, eljárások megfelelősége	
a) A tanulástámogatás intézményi eszközrendszere (tananyag, segédletek, tutor/mentor rendszer), az oktatási módszertan (ismeretátadási módok) korszerűsége, alkalmassága a hatékony ismeretszerzésre.	nem felel meg
b) A gyakorlati képzés összhangja a szak orientációjával, körülményei, szervezettsége az intézményben zajló és az intézményen kívüli (szakmai gyakorlat) képzés során.	részben megfelel
c) Az ismeretellenőrzési, értékelési módszerek, eljárások (beleértve a záróvizsgát is) alkalmassága a valós hallgatói tudás és teljesítmény mérésére.	megfelel
II. A képzés személyi feltételei	
II.1. A szakfelelős megfelelősége	megfelel
II.2. A szakon oktatók	
a) A felelősök (ismeretkör, ill. ismeretkörbe nem tartozó, önálló tantárgy felelősei) megfelelősége	megfelel
b) A szak összes intézményi oktatójának, a teljes oktatói körnek a megítélése	megfelel
III. Szakterületi infrastrukturális feltételek	

Infrastrukturális alapfeltételek (tantermek, előadótermek, laboratóriumok, műhelyek, gyakorlóhelyek és felszereltségük) és az oktatási eszköztáruk (számîtástechnikai, oktatástechnikai ellátottság stb.), valamint a (intézményi és azon kîvüli) gyakorlati képzés feltételei.	megfelel
Könyvtári ellátottság és a szolgáltatások, kötelező szakirodalmak elérhetősége, szakdolgozatok elkészîtésének feltételei, tanulást segîtő eszközök, tankönyv, jegyzet ellátás stb. (idegen nyelven folyó képzésben az adott idegen nyelvű anyaggal).	részben felel meg

A Testület tájékoztatja a felsőoktatási intézményt, hogy a nem támogató döntéssel szemben jelen döntés közlésétől számított 30 napon belül felülvizsgálati eljárás kezdeményezhető, melyre a felsőoktatási minőségértékelés és -fejlesztés egyes kérdéseiről szóló 19/2012. (II. 22.) Korm. rendelet 24/A. §, és a MAB Felülvizsgálati Bizottságának Ügyrendje az irányadó.

Budapest, 2025. október 17.

Dr. Szilágyi János Ede
a MAB elnöke